

ARPAIS DU BOIS – bâiller au nez de l'anecdote - 29th May - 12th July 2025

'ARPAIS DU BOIS' on 31st May 2025 in De Standaard Magazine

Door **Jelle Van Riet** Foto's **Sanne De Wilde**

“Ik wil niet toekijken, maar geschaafd en geschramd worden”



Kunstenares Arpaïs Du Bois gruwet van de anekdotiek die als klimop over de essentie heen groeit. Toch blijft ze in haar werk teder verzet bieden. “Mijn vader zei altijd: ‘Zolang je ademt, ben je niet machteloos.’”



Heel precies, met pudeur haast, kiest kunstenares Arpaïs Du Bois (1973) haar woorden. Woorden doen er toe, vindt ze. Ze kunnen breken, strelen en helen. Haar behoedzame omgang met taal dankt Du Bois aan het feit dat ze tussen twee talen in ademt en liefheeft – opgevoed in het Frans en later op de tast in het Nederlands. Zo kregen de woorden als vanzelf meer gewicht. Maar het krachtigst, weet ze, zijn de onuitgesproken woorden. Ziehier de kwintessens van Du Bois' werk: in elke tekening, elk schilderij verbeeldt ze wat doorgaans on gezegd blijft, maar waar het in het leven werkelijk om gaat. Ze doet het fluisterend en poëtisch, maar de impact op de kijker – of de lezer? – is groot en onuitwisbaar.

In Du Bois' borst huist een groot, bijna aanraakbaar verdriet. Het onbewoonbaar worden van onze planeet, de kortetermijnvisie van wereldleiders, onze apathie, het raakt haar tot in het diepst van haar ziel. Ze huivert van de schreeuwelijke, lawaaijerige en oppervlakkige wereld en weet amper nog hoe ze verzet kan bieden. Terwijl de mensheid danst op het bal van de banaliteit, kijkt ze geeuwend toe. *Bâiller au nez de l'anecdote* is de veelbetekenende titel van haar tentoonstelling in Gallery Fifty One in Antwerpen. Met haar werk – altijd even eigen dankzij de harmonieuze combinatie van aardse kleuren, speelse vormen, welgekozen woorden en als toetsen aangehaalde klanken – nodigt ze ons uit op een alternatief bal. Ze vraagt ons ten dans in een onbekende wereld, in een onbegrensde tijd.

Met haar gevoelig afgestemde voelsprieten zou ze op een berg moeten wonen in plaats van in een hoekpand hartje Antwerpen. Ruisvrij is het er nooit en bij gebrek aan een tuin laat ze de tuin dan maar tegen de gevel op groeien. Ze durft er niet weg, denkt dat juist uit die spanning haar werk ontstaat. We praten in haar atelier, waar ze zich elke avond terugtrekt om in een zwart cahier tekeningen te maken. “Compulsief” noemt ze haar avondritueel, nodig om kortsluiting te vermijden. Waarom ze al dertig jaar doet wat ze doet, lezen we in het werk zelf: *Pour calmer la tempête dans les veines. Vider le monde sonore. Trouver un moyen d'habiter le monde.* Du Bois ►►



Hormis le pourquoi, 2024. Arpaïs Du Bois

brengt de storm in haar aderen tot bedaren, stript de wereld van alle lawaai, vindt zo een manier om de wereld te bewonen.

Uw avondritueel ordent, sust en pelt af wat ingewikkeld is. Vindt u het leven moeilijk?

"Ik vind leven heel, heel moeilijk. Toch zodra ik niet meer alleen ben. Zolang ik alleen ben, lijkt me de tijd te worden gegrepen om geen deel uit te maken van wat ik vind dat fout loopt, en heb ik de marge om een steentje bij te dragen aan wat wel goed is. Wij mensen mishandelen *le vivant*, alles wat leeft – zeg ik vol onmacht en lafheid, want ik breng mijn leven ook door met iets waarvoor bomen moeten worden gekapt. Zinvol is het niet, maar ik kan weinig anders. Ik geef les (aan Sint-Lucas Antwerpen, red.) en probeer zo jonge mensen te steunen in hun moeilijke droom, en ik tracht in mijn onmiddellijke omgeving zo min mogelijk schade aan te richten. Voor de rest vind ik het erg moeilijk om te zijn.

Om niet te moe te zijn om tegengewicht te bieden. Om luid genoeg te zijn als het moet. Om telkens opnieuw te beseffen hoe slecht we bezig zijn. Om er elke dag opnieuw aan te beginnen."

"Recommencer chaque matin", lees ik op een nieuw werk.

"Hoewel het op alle fronten de foute kant op gaat, maken nog steeds heel weinig mensen zich zorgen over wat echt van belang is. We moeten hoogdringend herevalueren hoe we leven. Anders omgaan met *le vivant* is de eerste stap naar anders omgaan met elkaar. Toch wordt die link niet gelegd. Ik ga wenend stemmen, want ik gun niemand

mijn stem en kan me ook almaar minder identificeren met de buitenwereld. Opgelet, ik haak niet af, al voel ik wel de dierlijke reflex om me af te sluiten. Maar zo ben ik niet opgevoed en zo wil ik ook niet zijn. En ja, 's avonds komen de woorden, de kleuren en de mij bekende handelingen die maken dat ondanks alles mijn innerlijke leven niet stopt. Tekenend geeft me zuurstof en houdt me gegrond. Zonder die verankering zou mijn vizier 360 graden omvatten en zou ik frenetiek zwalpend op zoek gaan naar oplossingen die er geen zijn."

Over de bewuste keuze om te navelgraven schreef Leonard Nolens in zijn dagboek: "Wat komt een mens als jij te weten over de wereld? Wat hij ervan maakt."

"Zie hoe zonneklaar iets naar binnen kan sijpelen als iemand er de juiste woorden aan geeft. Dat is de kern van de zaak, laten we ons dus alsjeblieft niet laten afleiden door onbenulligheden en artificiële overprikkeling. Het snelle, luide, flitsende haalt ons weg van wat we van dit leven zouden kunnen maken, mochten we met ons volle bewustzijn kijken naar het licht, naar de ander, naar schoonheid, maar ook naar verdriet en uitzichtloosheid. Alles is er al en heeft aandacht nodig. Alleen moet je er een brede rivier van schroom voor doorwaden. Het voelt ongemakkelijk, omdat het zo schaars is geworden. Zelfs ons zintuiglijke leven bestaat in deze vervuilde wereld niet meer. We ruiken en voelen niet meer. Alles wordt gesteriliseerd en vermeden. Ik wil dat niet! Ik wil geschaafd en geschramd worden. Ik wil niet toekijken terwijl de wereld *man-made* wordt vormgegeven."

U werkt *au coeur de l'ombre*. Wat brengt de nacht dat de dag u niet kan bieden?

"Het snelle, luide, flitsende haalt ons weg van wat we van dit leven zouden kunnen maken, mochten we met ons volle bewustzijn kijken. Alles is er al en heeft aandacht nodig"

“Stilte. De nacht staat me toe om de andere mensen te vergeten. Degenen die er voor mij toe doen, slapen, wat ik een mooie gedachte vind, de rest bestaat niet. Zodra het licht buiten dimt, kan ik zelf bepalen hoeveel licht ik aansteek en wordt mijn relatie tot kleur vager. Ik ken mijn basiskleuren en meng ze blindelings, maar omdat alles met kunstlicht moet gebeuren, moet ik erop vertrouwen dat ik weet wat ik doe. Doordat het leven buiten stil en traag is geworden, krijgt de dag alle tijd om rustig door mijn hersenen te passeren. Ik kan woorden toelaten en afwegen, terwijl die in de actie van de dag meteen plakken. Dat alles maakt me zeer bewust van wat ik doe, een bewustzijn dat me overdag ontsnapt, omdat ik dan de hele tijd in dierlijke reactiemodus sta. De nacht gunt het me om voluit aanwezig te zijn en zelf te beslissen wat ik doe. Dat cadeau pak ik met beide handen aan.”

Wat heeft u indertijd getriggerd om cahiers bij te houden?

“Ik zat in mijn laatste jaar Sint-Lucas Antwerpen, volgde toegepaste kunsten en werd dus verondersteld een doelgericht en communicatief afstudeerwerk af te leveren. Maar omdat mijn vader datzelfde jaar leek te zullen sterven, terwijl iets uit zijn leven nog onuitgesproken was, kwam ik compleet vast te zitten. Ik begreep dat ik niet verder zou kunnen met mijn leven, tenzij ik dat verhaal had losgewrikt. En dus ging mijn hele masterjaar op aan mijn vader, die het maar niet gezegd kreeg. Ik kastijde mezelf, want waarom had ik niet eerder doorgevraagd? Vanuit dat gevoel van onmacht ben ik als zot beginnen te tekenen. Dat zijdelingse pad ruimde mijn hoofd op, verzoende mijn ratio en emoties met elkaar en bood me een uitweg uit de zwaarte. Ik ben er niet meer mee gestopt. Het is zelfs mijn hoofdbezigheid geworden, want er zat duidelijk geen illustrator in mij, hoezeer ik dat ook wilde.”

Uw vader is tijdens WO II als verzetsman naar Dachau gedeporteerd en heeft daar nooit over gesproken, tot u hem er via uw beelden taal voor hebt aangereikt. Werd hij toen pas uw vader?

“Mijn vader, die vijftig was toen ik werd

geboren, was fysiek en mentaal getekend door zijn oorlogsverleden. We hebben vaak gedacht dat we zonder hem verder zouden moeten, maar hij is 94 geworden. Hij is altijd heel erg mijn vader geweest, liefhebbend, maar er ontbrak een schakel in de ketting die mensen met elkaar verbindt. Ik had er een koevoet voor nodig, maar het is me gelukt hem zijn verhaal te laten vertellen. Het heeft hem nog twintig extra jaren gegeven en vanaf dan werd een heel ander gesprek mogelijk, over wat het betekent om mens te zijn. Eindelijk kon ik het beeld dat ik zelf had gevormd aftoet-

sen bij mijn vader. Zodra je begrijpt dat mens-zijn verantwoordelijkheid met zich meebrengt, leef je nooit meer vrijuit. Dat besef is als een betonblok op mij neergevallen. Vanaf dan ging het over wie ik kon zijn en vooral wilde zijn.”

U hebt als kind nabij de Mont Ventoux gewoond. Welke afdrukken bewaart u uit die jaren?

“De visuele schoonheid. We praten over de Drôme: de ruwe, ruige, tikkeltje onherbergzame kant van de Mont Ventoux. En omdat men er totaal anders



Presque pliée, 2025. Arpaïs Du Bois

omging met de natuur en met elkaar dan hier, heb ik geleerd dat er verschillende modi vivendi zijn. De plek is me ongelooflijk dierbaar en ik kan haar niet loskoppelen van alles wat mijn ouders me er hebben getoond, geleerd en toegelaten. *Mes attaches* zijn daar. Alleen kan ik niet tegen de warmte: 23 graden en ik kook al. Aangezien de zomers er lang duren, fel en heftig zijn, was ik enkel 's avonds en 's nachts buiten. Misschien is mijn nachtelijke ritme daar ontstaan."

En uw kleurgebruik?

"Nu je het zegt. Misschien is kleur zo laat in mijn werk binnengesijpeld omdat de kleuren er zo verzadigd zijn en ze er doorheen de dag en de seizoenen zo veranderen. Het was een heel oud huis, dat in al zijn subtiliteit klopte: de volumes, de materialen, hoe het in de omgeving paste, de verscholen tuin vol leven, hoe erin geleefd werd, dat heb ik nergens anders nog gevoeld. Terugblikken maakt me heel emotioneel. Dat huis is mijn arcadia, waar ik een gelukkige, zorgeloze tijd heb beleefd, al was er ook altijd het besef dat er een einde aan zou komen. Dat werd me regelmatig gezegd. Misschien drong daardoor des te meer binnen hoe goed het was."

Keek de kleine Arpaïs ook al liever naar de wereld dan dat ze er deel van uitmaakte?

"Zeker, als kind al voelde ik me erg ongemakkelijk in de wereld. De school, de speelplaats, verjaardagsfeestjes, dat was voor mij de hel. Ik heb het geluk gehad dat mijn ouders, twee gewonde mensen, snel hebben gezien dat ze dat vogeltje nauwlettend in de gaten moesten houden. Wel heb ik altijd graag van aan de zijlijn waargenomen en heb ik me al heel jong sociale codes aangemeten. Ik begreep dat als ik zou opvallen door mijn ongemakkelijkheid, ik een gemakkelijke prooi zou zijn. Nog altijd ben ik in gezelschap best vrolijk en doe ik mee als het moet, maar daarna moet ik enorm bekomen. Maar bon, ik stel me voor dat veel mensen dat hebben. Ik kan me niet voorstellen dat de maskers waarmee velen rondlopen echte huid is. Ik moet er gewoon voor waken dat ik mijn verzadigingspunt niet te vaak overschrijd. Dan krabbel ik niet meer

recht. Dat heb ik een paar keer meegemaakt en ik weet precies waarom."

Tekende u als kind ook al om op te ruimen?

"Ik heb als kind ontzettend veel getekend, maar ik tekende zoals elk kind. Wel had ik toen al rare composities en ging ik raar om met het blad en met de muur, want ik had het geluk dat alles een drager mocht zijn. Als ik tekeningen van toen terugzie, valt me op dat ik het centrum bijna altijd leeg liet, terwijl ik nu alles vanuit het centrum laat ontstaan. Alles vertrekt vanuit de waarneming, de navelstreng met de wereld. De waarneming liegt nooit. Als tiener heb ik een tijdje niet getekend. Ik was toen al een slechte slaper en ik was heel vaak ziek. Naar school gaan vergde zo veel energie dat ik er niks anders kon bijnemen."

U bent voorbij de kaap van de vijftig.

Was het lastig om de jonge vrouw achter te laten?

"Ik heb het lang ondenkbaar geacht dat ik zo ver zou raken in het leven, dat was niet evident. Als ik achteromkijk naar de jonge vrouw die ik was, dan denk ik dat ze altijd hard haar best heeft gedaan, maar belangrijke zaken niet heeft gezien. Niet uit onbezonnenheid, bepaalde dingen liet ze gewoon zoveel plaats innemen dat haar gezichtsveld niet wijd genoeg reikte. Dat neem ik haar kwalijk. Fijn aan mijn leeftijd is dat ik me meer dan vroeger gelegitimeerd voel om kunststudenten te begeleiden. Ik herken waar zij mee worstelen, die worstelingen gaan niet weg, maar ik vertrouw mezelf meer in de rol van begeleider die weet wanneer ze iets moet aanreiken. Waarmee ik niet heb gezegd dat ik wijzer ben geworden. Misschien zal ik pas bij mijn laatste zucht ten volle begrijpen wat ik kan en moet en zal."



Zonder het lesgeven zou u een kluize-naarsbestaan leiden. Kunt u zonder de ander?

“Ja, ik kan zonder de ander, zeg ik volmondig. Ik zie een aantal mensen heel graag, maar verder kan ik zonder de ander.”

Op uw 35ste knipte u al mensen weg uit uw omgeving, omdat u “geen tijd meer had om niet radicaal te zijn”. Blijven er na het snoeien van de dorre takken nog vrienden over?

“O ja, er blijven nog wonderbaarlijke rozen over. Er bestaan wel degelijk prachtige mensen en sommige mag ik mijn vrienden noemen. Alleen weet ik niet of ik zo'n goede vriendin ben. Ik bel niet, ga nooit langs, doe geen terrasjes. Ik hoop vooral dat zij weten hoe fundamenteel ze zijn voor mijn geluk. Misschien komt het doordat ik zoveel uit mijn leven ban dat ik ten volle voel wat me verbindt met anderen. Het feit dat ik

werk. Omdat ons leven en mijn werk nagenoeg één zijn, kan er geen misverstand over bestaan, kan er niks aan worden toegevoegd of van het werk worden weggehaald. Eerlijker kan niet. Roger zorgt voor mij, niet alleen als kunstenaar. Hij brengt licht en lichtheid, maar aangezien wij communicerende vaten zijn, ervaart hij waarschijnlijk dezelfde zwaarte als ik.”

Wat benauwt u het meest aan de wereld?

“*La mauvaise foi*. De slechte wil: het doelbewust niet willen weten, het niet willen zien, het verdoezelen, het ‘we zijn erin geluid’. We zijn met een rotvaart naar beneden aan het tuimelen en toch blijkt dat de mens niet af te schrikken of te verlammen. De onwil om stappen te zetten om het hier nog ietwat leefbaar te houden voor wie na ons komt. Tenzij je ergens uitgehongerd ligt te wachten op hulp, is er geen excuus. Ieder van ons

ik heb overdadig veel liefde die ik kwijt moet en waar ik gelukkig ergens mee naartoe kan. Het is toch de verbinding met anderen, met alles wat leeft, die een mens gezond houdt. Want het is natuurlijk makkelijk praten: ‘Ik kan zonder de ander.’ Ik ben nooit zonder de ander. Waarom poneer ik dat? Is het een verlangen dat ik uitdruk? Is het echt of is het een waanbeeld? Zolang ik niet op een berg ga zitten, kan ik het niet weten. Ik verschuil me achter mijn beslissing om hier op die luide hoek te blijven wonen. Terwijl ik makkelijk alles kan inpakken en weggaan.”

In uw werk komt boosheid nooit zonder mededogen, het efemere nooit zonder diepgang, het onbeduidende nooit zonder de verhouding tot het grote. Bent u ook zelf zo'n vat vol tegenstellingen?

“Ah, het stopt nooit, dodelijk vermoeiend, maar wat doe ik eraan? Ik ga het heus niet verdoven met pillen of drank. (*zwijgt even*) Vorig jaar heeft mijn mama zelfmoord gepleegd, wat me deed inzien dat ik in een soort permanent opbod van gedachten, overtuigingen en aannames zat. Dat gevoel van verzadiging en hoe ik uit mama's beslissing om te stoppen ben gekomen, heeft gemaakt dat ik deze tentoonstelling uit de cahiers heb gefilterd. Mama had het lang geleden ook al kunnen doen, maar deze keer had ik het niet gezien. Ze heeft mij majestueus om de tuin geleid. Ja, nadien valt alles in zijn plooi. Nadien weet je dat de laatste keer dat je met haar hebt gewandeld jullie niet elkaars arm, maar hand hebben vastgehouden. Dat deden jullie anders nooit. Nadien weet je dat je na je laatste bezoek niet één maar twee keer hebt omgekeken. Ik vind dat mensen die hier niet meer willen zijn zelf moeten kunnen beslissen om weg te gaan. Alleen had ze moeten sterven in de armen van haar kinderen, in een bed of in de tuin. Dus ja, misschien wil ik de zwaarte en de duisternis even temperen en het hebben over waar we het moeten over hebben.” ■

Bâiller au nez de l'anecdote, tot 12/7
in Gallery Fifty One, Antwerpen.

Wie vragen heeft over zelfdoding, kan 24/7 terecht op het gratis nummer 1813 of op zelfmoord1813.be.

“Doordat Roger en ik samenleven, heb ik nog nooit een gesprek moeten hebben met hem als galerist. Hij kan mijn werk perfect lezen en plaatsen”

zulke prachtige mensen ken, die me voeden, doet me ook beseffen dat er meer zulke mensen moeten zijn. Je moet het geluk hebben ze te vinden. En als je ze vindt, mag je ze nooit loslaten. En ik heb het grote geluk iemand in mijn leven te hebben met wie ik alles deel. En met alles bedoel ik alles zoals ik niet wist dat dat kon.”

Ik wilde u net vragen of u dat kunt aanraden, een galerist hebben die ook uw geliefde is.

“O, dat zou je aan Roger (*Szmulewicz, red.*) moeten vragen. Voor mij is dit het allerbeste scenario denkbaar. Een droom. Doordat Roger en ik samenleven, heb ik nog nooit een gesprek moeten hebben met hem als galerist. Hij kan mijn werk perfect lezen en plaatsen. Ik vraag hem ook om na zijn lange dagen door de atelierdeur naar binnen te komen, niet door de voordeur. Dan komt hij binnen in mijn

heeft werk te doen. Kunnen we alsjeblieft ophouden met het over banale dingen te hebben, de anekdotiek dat wat er werkelijk toe doet te laten verdringen? Ik heb daar geen geduld meer voor. We weten wat het hoogdringendst is en toch is er tijdens de verkiezingen niet gerept over het klimaat. Ik ben zelden primair kwaad, het dient tot niets en het is zelfvernietigend, maar tegenwoordig schurk ik er bijna constant tegen aan. Pure onmacht. Ook in die latere gesprekken met mijn vader kwam dat gevoel van onmacht vaak naar boven, omdat ik vaak ziek was en mijn lijf zo oncontroleerbaar was. Maar dan zei mijn vader altijd: ‘Onmacht bestaat niet. Zolang je ademt, ben je niet machteloos.’”

Welke manier hebt u gevonden om de wereld toch te bewonen?

“Ik denk dat ik heel veel liefde heb. O, wat ijdel, dat floepte er echt uit. Maar ja,